МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-
педагогічної роботи
_____ Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту

ETHICS IN THE FIELD OF INFORMATION TECHNOLOGY AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

тип дисципліни: вибіркова

мова(и) викладання: українська

Миколаїв – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" як вибіркового курсу соціально-гуманітарного спрямування є однією із складових комплексної підготовки фахівців усіх спеціальностей та освітніх програм, за якими ведеться підготовка в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.
«30» 08 2023 р. – 17 с.

Розробник:
Патлайчук О.В., доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін, канд. філос. наук, доцент.

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" розглянуто на засіданні кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін.
Протокол № 1 від «30» 08 2023 р.

Завідувач кафедри Олена ГОГОРЕНКО

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" розглянуто Методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту.
Протокол № 4 від «15» 11 2023 р.

Голова Олег БОБІНА

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" погоджено з навчальним відділом.

Начальник відділу Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" затверджена Навчально-методичною радою НУК.
Протокол № 9 від «22» 11 2023 р.

Голова НМР НУК Євген ТРУШЛЯКОВ

© НУК, 2023

Зміст

Вступ 4
1. Опис навчальної дисципліни 5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни 5
3. Передумови для вивчення дисципліни 6
4. Очікувані результати навчання 6
5. Програма навчальної дисципліни 6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування 10
7. Форми поточного та підсумкового контролю 10
8. Критерії оцінювання результатів навчання 13
9. Засоби навчання 13
10. Рекомендовані джерела інформації 14
11. Зміни та доповнення 17

ВСТУП

Анотація

Дисциплина спрямована на дослідження проблем інформаційної та комунікаційної приватності, етичності поведінки в Інтернеті, інтелектуальної власності, професійної етики та відповідальності ІТ-фахівців. Розглядаються етичні ситуації, пов'язані з оренням персональних "досьє". Розбираються реальні інциденти пробнесанкціонованим копіюванням особистих даних, зловживанням інформацією, ствлемної поведінки в Інтернеті, випадки розкрадання і вимагання в кіберпросторі, кіберпереслідування, а також етичні дилеми, що виникають при копіюванні і подальшому використанні комп'ютерних програм. Досліджується проблема соціальної справедливості щодо доступності інформаційно-комунікаційних технологій і викладаються сучасні погляди на права доступу до цих технологій.

Аналізується еволюція комп'ютерної етики, починаючи з 40-х років XX сторіччя; характеризуються погляди її основних представників; детально розглядається сучасний етап розвитку етики в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту.

Ключові слова: етика, інформаційні технології, комп'ютерні програми, кіберпростір, комунікаційна приватність, інтелектуальна власність.

Abstract

The course is aimed at studying the problems of information and communication privacy, ethics of behavior on the Internet, intellectual property, professional ethics and responsibility of IT professionals. Ethical situations related to unauthorized copying of personal data, misuse of information, creation of personal "files" are considered. Real incidents of problematic behavior on the Internet, cases of theft and extortion in cyberspace, cyberbullying, as well as ethical dilemmas that arise when copying and further using computer programs are analyzed. The problem of social justice regarding the availability of information and communication technologies is studied and modern views on the rights of access to these technologies are set out.

The evolution of computer ethics since the 1940s is analyzed; the views of its main representatives are characterized; the modern stage of development of ethics in the field of information technologies is considered in detail.

Keywords: ethics, information technology, computer programs, cyberspace, communication privacy, intellectual property.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td><td>Заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 4</td><td rowspan="5">Усі спеціальності та освітні програми, за якими ведеться підготовка в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 3</td><td rowspan="2">1-й</td><td rowspan="2">1-й</td></tr>
<tr><td>Електроний адрес РПНД на сайті Університету:</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 120</td><td colspan="2">Семестри</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 5.</td><td rowspan="11">Освітній рівень: другий (магістерський)</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30 год</td><td>10 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семінарські заняття</td></tr>
<tr><td>15 год</td><td>6 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>75 год</td><td>104 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання</td></tr>
<tr><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю: комбінована</td></tr>
</table>

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" є дослідження проблем інформаційної та комунікаційної приватності, етичності поведінки в Інтернеті, інтелектуальної власності, професійної етики та відповідальності ІТ-фахівців. Дисциплина розглядає питання соціальної справедливості щодо доступності інформаційно-комунікаційних технологій і аналізує сучасні погляди на права доступу до цих технологій.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни відсутні.

4. Очікувані результати навчання

Дисципліна "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" навчає студентів аналізувати етичні ситуації, пов'язані з несанкціонованим копіюванням особистих даних, зловживанням інформацією, створенням персональних "досьє", випадками розкрадання і вимагання в кіберпросторі, кіберпереслідуванням, а також з етичними дилемами, що виникають при копіюванні і подальшому використанні комп'ютерних програм. Майбутній ІТ-фахівець вчиться творчо використовувати одержані знання у своїй матеріально-практичній та духовній діяльності, грамотно формулювати власну думку з етичних проблем професійного характеру, впевнено й аргументовано захищати власну позицію.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Етика як частина культури. Етапи розвитку та основні проблеми комп'ютерної етики

Тема 1. Етика як частина культури [1]. стор. 18-36, [2]. стор. 90-124, [3]. стор. 25-32.

Тема 2. Виникнення і основні етапи розвитку комп'ютерної етики [1]. стор. 35-58, [2]. стор. 125-136, [3]. стор. 33-78.

Тема 3. Основні проблеми комп'ютерної етики [2]. стор. 137-155, [3]. стор. 65-89.

Змістовий модуль 2. Інформаційна і комунікаційна приватність. Інтелектуальна власність в сфері інформаційних технологій

Тема 4. Філософські теорії і визначення приватності [3]. стор. 32-46, [4]. стор. 90-96.

Тема 5. Інформаційна та комунікаційна приватність [3]. стор. 47-61, [4]. стор. 97-109.

Тема 6. Основні властивості комунікації за допомогою Інтернету [3]. стор. 62-89, [4]. стор. 120-135.

Тема 7. Неетична і протиправна поведінка в Мережі [3]. стор. 68-78, [4]. стор. 136-142.

Тема 8. Основні етичні принципи і норми взаємодії в Інтернеті [3]. стор. 128-141.

Тема 9. Поняття і види інтелектуальної власності [3]. стор. 142-157.

Тема 10. Філософські та моральні аспекти власності на програмне забезпечення [1]. стор. 90-112, [3]. стор. 143-155.

Тема 11. Інтелектуальна власність в Інтернеті [2]. стор. 158-179, [3]. стор. 92-112.

Змістовий модуль 3. Рівність доступу до інформаційних технологій та ресурсів. Використання штучного інтелекту

Тема 12. Сучасні погляди на право доступу до інформаційно-комунікаційних технологій. Поняття цифрової нерівності [1]. стор. 113-128, [3]. стор. 156-190.

Тема 13. Професійна етика [3]. стор. 191-215.

Тема 14. Кодекси етики та професійна поведінка [3]. стор. 216-237.

Тема 15. Проблеми використання штучного інтелекту [2]. стор. 305-312, [4]. стор. 125-132.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	лаб	с.р.		л	сем	лаб	с.р.
Змістовий модуль 1. Етика як частина культури. Етапи розвитку та основні проблеми комп'ютерної етики										
Тема 1. Етика як частина культури.	10	2	2	–	6	10	1	–	–	9
Тема 2. Виникнення і основні етапи розвитку комп'ютерної етики.	10	2	–	–	8	10	–	–	–	10
Тема 3. Основні проблеми комп'ютерної етики.	10	2	2	–	6	10	1	2	–	7
Разом за змістовим модулем 1	30	6	4	–	20	30	2	2	–	26

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	лаб	с.р.		л	сем	лаб	с.р.
Змістовий модуль 2. Інформаційна і комунікаційна приватність. Інтелектуальна власність в сфері інформаційних технологій										
Тема 4. Філософські теорії і визначення приватності.	7	2	–	–	5	7	–	–	–	7
Тема 5. Інформаційна та комунікаційна приватність.	8	2	2	–	4	8	1	–	–	7
Тема 6. Основні властивості комунікації за допомогою Інтернету.	7	2	–	–	5	7	1	–	–	6
Тема 7. Неетична і протиправна поведінка в Мережі.	8	2	3	–	3	8	1	2	–	5
Тема 8. Основні етичні принципи і норми взаємодії в Інтернеті.	7	2	–	–	5	7	1	–	–	6
Тема 9. Поняття і види інтелектуальної власності.	8	2	–	–	6	8	–	–	–	8
Тема 10. Філософські та моральні аспекти власності на програмне забезпечення.	7	2	–	–	5	7	1	–	–	6
Тема 11. Інтелектуальна власність в Інтернеті.	8	2	2	–	4	8	1	–	–	7
Разом за змістовим модулем 2	60	16	7	–	37	60	6	2	–	52
Змістовий модуль 3. Рівність доступу до інформаційних технологій та ресурсів. Використання штучного інтелекту										
Тема 12. Сучасні погляди на право доступу до інформаційно-комунікаційних технологій. Поняття цифрової нерівності.	7	2	2	–	3	7	–	–	–	7
Тема 13. Професійна етика.	8	2	–	–	6	8	1	2	–	5
Тема 14. Кодекси етики та професійна поведінка.	7	2	2	–	3	7	–	–	–	7
Тема 15. Проблеми використання штучного інтелекту.	8	2	–	–	6	8	1	–	–	7
Разом за змістовим модулем 3	30	8	4	–	18	30	2	2	–	26
Усього годин	120	30	15	–	75	120	10	6	–	104

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Особливості етичних і правових норм. Види етики.	2	–
2	Основні проблеми комп'ютерної етики.	2	2
3	Шляхи вирішення проблем захисту інформаційної і комунікаційної приватності.	2	–
4	Протиправна та деструктивна поведінка користувачів Мережі.	3	2
5	Проблеми інтелектуальної власності в Інтернеті.	2	–
6	Види цифрової нерівності.	2	2
7	Кодекси етики професійних організацій в області безпеки інформаційних систем.	2	–
	РАЗОМ	**15**	**6**

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання:

– підготовка до лекційних занять – 1 година на 1 лекцію;

– підготовка до семінарських занять– 2 год/1 заняття;

– написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботі 10-20 аркушів А4) – мінімум 15 годин на 1 роботу;

– підготовка до контрольних заходів – (15-30) год. на 1 захід.

Розподіл часу самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Підготовка до лекцій	15	10
2	Підготовка до семінарів	14	6
3	Підготовка рефератів	16	58

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
4	Підготовка до заліку	30	30
	РАЗОМ	**75**	**104**

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Набуття здобувачами компетенцій забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді лекційних, семінарських занять та самостійної роботи студентів.

Основними методами навчання з дисципліни є:

1. Пояснювально-ілюстративний метод, за допомогою повідомлення та засвоєння інформації на лекційних та семінарських заняттях словесними й наочними засобами.

2. Проблемний метод, коли на семінарських заняттях утворюються пошукові ситуації, розвивається активність, самостійність, творчі здібності здобувачів освіти.

Як наочний матеріал на лекціях застосовуються мультимедійні слайди та лекційні демонстрації.

Для зручної та ефективної організації навчального процесу, зроблено Google ClassRoom з навчальної дисципліни, де розташовані конспекти лекцій, завдання до семінарських робіт та супроводжувальні матеріали. Доступ до класу надається на першому семінарському занятті за університетською електронною поштою.

З метою роз’яснення найбільш складних питань дисципліни та підвищення якості виконання завдань семінарських робіт проводяться групові та індивідуальні консультації за розкладом кафедри.

Під час карантину заняття повністю проводяться дистанційно у Google ClassRoom.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни "Етика в сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту" є:

– усні та письмові відповіді на семінарських заняттях;

– підготовка рефератів;

– залік.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного заліку. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати максимум **60 балів**. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного заліку в загальній системі оцінок – **40 балів**. Право здавати заключний залік надається студенту, якій з урахуванням отриманих балів проміжних оцінок і заключного заліку може набрати разом не менше **60 балів.** Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки заліку.

Залік проводиться у комбінованій формі (письмові відповіді та усний захист). До білету входить чотири питання. Кожне питання оцінюється у 10 балів.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форма контролю	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Відповіді на семінарських заняттях	7 х 4 бали = 28 балів	3 х 4 бали = 12 балів
Підготовка рефератів	2 х 16 балів = 32 бали	3 х 16 балів = 48 балів
Залік	40 балів	40 балів
Всього	**100**	**100**

Відповідь на семінарському занятті	Критерії оцінювання
4	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв'язки, містить аргументовані висновки.
3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.
0	Студент не дає відповіді або відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 28 для денної форми навчання та 12 для заочної форми навчання (відповідно 7 та 3 заняття по 4 бали).	

Підготовка реферату	Критерії оцінювання
14-16	Зміст роботи відповідає обраній темі; наявність чітко сформульованої проблеми; адекватність формулювання об'єкта, предмета, мети та задач дослідження; наявність посилань на використану літературу та відповідність оформлення роботи стандарту; відповідність висновків меті та завданням дослідження. Робота виконувалась систематично та вчасно подана на перевірку науковому керівнику у відповідності із планом виконання.
11-13	Зміст роботи відповідає обраній темі; але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Робота виконувалась не систематично та подана на перевірку науковому керівнику з порушенням плану виконання курсової роботи.
8-10	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
5-7	Студент виявляє знання і розуміння більшості положень, але лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
0-4	Робота не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає пред'являємим вимогам. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер.
Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 32 для денної форми навчання та 48 для заочної форми навчання (відповідно 2 та 3 реферати по 16 балів кожний).	

Відповідь на питання заліку	Критерії оцінювання
9-10	Відповідь логічно побудована, студент чітко та стисло викладає матеріал, показує глибокі знання з питання білету, під час доповіді впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.

Відповідь на питання заліку	Критерії оцінювання
7-8	Студент спроможний чітко та стисло зробити доповідь, дає правильну відповідь на запитання білету, але не завжди упевнений в аргументації, чи не завжди коректно її формулює.
5-6	Студент спроможний чітко та стисло відповісти на питання білету, належно обґрунтовує матеріал, але допускає суттєві неточності у відповідях на запитання.
3-4	Студент невпорядковано дає відповіді на питання білету, намагається дати відповідь на поставлені запитання і робить спроби аргументувати свою позицію, але надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання.
1-2	Студент невпорядковано дає відповідь на питання білету, не спроможний аргументувати свою позицію, не може впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії.
0	Студент не дає відповіді на питання білету.
Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 40 (4 питання по 10 балів)	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	**Бали**	**Вид роботи**	**Бали**
ЗМ1	Т1-Т3	Підготовка реферату №1	16	Підготовка реферату №1	16
	Т1	Семінарське заняття №1	4	–	–
	Т3	Семінарське заняття №2	4	Семінарське заняття №1	4
ЗМ2	Т4-Т11	–	–	Підготовка реферату №2	16
	Т5	Семінарське заняття №3	4	–	–
	Т7	Семінарське заняття №4	4	Семінарське заняття №2	4
	Т11	Семінарське заняття №5	4	–	–
ЗМ3	Т12-Т15	Підготовка реферату №2	16	Підготовка реферату №3	16
	Т12	Семінарське заняття №6	4	Семінарське заняття №3	4
	Т14	Семінарське заняття №7	4	–	–
Підсумковий контроль		Залік	40	Залік	40
Сума			**100**		**100**

9. Засоби навчання

У спеціальних засобах навчання потреби немає.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Алексеєва І. Ю., Сидоров А. В., Шклярик Є. М. Комп'ютерна етика : історія, проблеми, перспективи. Київ : ЦУЛ, 2008. 489 с.
2. Прикладна етика : навч. посібник / за наук. ред. В. І. Панченко. Київ : ЦУЛ, 2012. 240 с.
3. Малюк А. А., Полянська О. Ю., Алексеєва І. Ю. Етика в сфері інформаційних технологій. Київ : ЦУЛ, 2011. 344 с.
4. Філіпова Л. Я., Захарова І. В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2013. 339 с.

Допоміжна література

1. Побіженко В. В., Побіженко І. О., Білова Т. Г. Комп'ютерна етика як визначальний фактор інформаційної політики суспільства. *Системи обробки інформації*. 2014. № 8 (124). С. 71-75.
2. Погорецький М. А. Навчальний посібник "Комп'ютерна етика" – важливий крок на шляху правового регулювання етики комп'ютерних відношень в Інтернет-середовищі. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. № 15. С. 235-238.
3. Філіпова Л. Я. Комп'ютерна етика : навчально-методичні матеріали до курсу. Харків : ХДАК, 2004. 23 с.
4. Філіпова Л. Я. Комп'ютерна етика, інформаційна етика та кіберетика: сутність та співвідношення понять. *Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти та практики*: Матеріали VI міжнарод. наук.-практ. конф. Київ : ДАКККМ, 2009. С. 137-140.
5. Філіпова Л. Я. Комп'ютерна етика – навчальний курс для користувачів Інтернету. *Бібліотечний форум України*. 2007. № 2 (16). С. 42-46.

6. Філіпова Л. Я. Морально-етичні та правові проблеми в комп'ютерній мережі Інтернет: освітній аспект. *Культура України: Зб. наук. праць. Вип. 14. Мистецтвознавство. Філософія*. Харків : ХДАК, 2004. С. 289-39.
7. Філіпова Л. Я. Роль комп'ютерної етики в формуванні інформаційної культури користувачів комп'ютерно-мережового середовища. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія.* 2019. № 3. С. 75-80.
8. Фоменко І. Роль комп'ютерної етики в сучасних інформаційно-документних комунікаціях. *Вісник Книжкової палати*. 2007. № 4. С. 17-18.
9. Хочь І. Проблеми формування інформаційної культури українського суспільства. *Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2010. Вип. 14. С. 250-253.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. URL: http://hvnuk.com.ua/.
2. Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України: публікації. URL: https://www.filosof.com.ua/publik.htm.
3. Антропологічні виміри філософських досліджень: збірник наукових праць. URL: https://library.diit.edu.ua/uk/article/377.
4. Humanitarium: збірник наукових праць з педагогіки, психології, філософії. URL: https://humanitarium.com.ua/index.php/hum.
5. Sententiae: історико-філософський журнал. URL: https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae.
6. Δόξα/Докса: збірник наукових праць з філософії та філології. URL: http://doxa.onu.edu.ua/.
7. Актуальні проблеми філософії та соціології: збірник наукових праць. URL: http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS.
8. Вища освіта України: журнал. URL: https://wou.npu.edu.ua/.
9. Гілея: науковий вісник. URL: http://www.gileya.org/.
10. Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Філософські науки. URL: http://philosophy.visnyk.zu.edu.ua/.

11. Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченко. Серія "Філософія, політологія". URL: http://www.phildep.univ.kiev.ua/ua/view/Vysnyk_KNU/78/19/6.
12. Вісник Львівського університету. Серія "Філософсько-політологічні студії". URL: http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/politology.
13. Вісник Національного юридичного університету імені Я. Мудрого. Серія "Філософія, філософія права, політологія, соціологія". URL: http://fil.nlu.edu.ua/.
14. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія, культурологія. URL: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK.

11. Зміни та доповнення